

I. Sucháčová, Úvahy o biologické a kulturní podmíněnosti ženské krásy.

Oponentský posudek, PhDr. Helena Jarošová.

Posluchačka si sama vytkla pro svou diplomovou práci otázku potlačení prvotní organické povahy lidského těla ve jménu a, podle jejího názoru, na úkor jeho estetizace. Estetizace je součástí dlouhodobého a složitého procesu akulturace, do něhož se vepsaly veškeré duchovní, materiální a politické dějiny lidstva. Takové téma by mohl v dnešní době uspokojivě zpracovat spíše tým badatelů interdisciplinárně zaměřených než jednotlivec. Nicméně zúžit problém na ženské tělo, vztáhnout otázku estetizace těla k dějinám estetiky samé, zde hlavně k aspektu artificiality a finálně k aktuálním formám a statutu ženského krášení a estetické péče o tělo, bylo možné akceptovat jako pokus o tematizaci zvláštního příkladu praktické estetiky 20. a 21. století.

První kapitola a podstatná část práce se zabývá souvislostmi biologické atraktivity a estetické přitažlivosti ženského těla, darwinovskou a obecně biologickou estetikou (pod částečným vedením odborného konzultanta doc. Karla Stibrála, PhD. z přírodovědecké fakulty UK), druhá kapitola je věnována dle nadpisu kulturní rovině těla, omezuje se však na pole estetické, kde je záměrně těženo z esejů věnovaných rodící se modernitě od Charlese Baudelaira. Z estetické relevantní literatury 20. století se tu nutně objeví teorie estetična jako sociálního faktu v pojetí Jana Mukařovského. Z obou jmenovaných estetiků vytěžuje autorka jednak směr fyzického krásna k záměrné tvorbě a principiální artificialitě, což lze chápat jako odkaz 19. století, a z Mukařovského čerpá začlenění tělesné krásy do oblasti mimoumělecké a zkoumá přechod těla a tělesnosti z oblasti mimoestetické do estetické-mimoumělecké a v narážkách i pár naznačuje pár nesmělých možností zpětné vazby. Z možných charakteristik estetična ženské fyzické krásy se autorka pokusila v duchu odkazu Jana Mukařovského poukázat na některé momenty a příklady normativní tendence, projevující se v oblasti estetična týkajícího se krásličího líčení a tělesné estetiky. Třetí kapitola měla prokázat stav vrcholné estetizace ženského těla a tváře v současnosti a eventuální souvislost vrcholně estetizovaného těla s tělem jako biologickým organizmem a prakticky orientovaným činitelem lidského života.

Práci hodlám vytknout řadu nedostatků. Především malou péči o definování důležitých pojmů. Tak například často splývá aspekt kulturní s estetickým nebo se dokonce zaměňuje. Na str. 35 najdeme například formulaci „proces zkulturnění, čiže estetizace“. To je ovšem nepřijatelné: širší- kulturní zřetel se navíc často vtírá do autorčiny pozornosti, skoro únikově, tj. zrovna v momentu, kdy by měla estetický aspekt prohloubit či jen upřesnit.

Malou péči věnuje autorka významovým odlišnostem českých koncovek a variant u slov stejného základu: je tomu tak zejména u výrazu „objektivizace“ a „objektivnost“, ale má být OBJEKTOVOST, neb se jedná o estetizační působení na tělo, které přerůstá až v relativní proměnu těla či tváře v „netělesný“ objekt, tedy o jeho určité zpředmětnění, OBJEKTOVOST. Nebo tam, kde se jedná o tendenci k normativnosti tedy k pouhé latenci nikoliv k vytvoření normy se nejedná přímo o normotvornost, ale o méně určitou situaci – NORMATIVNOST, jinde normativní tendenci, která nemusí skončit vytvořením normy.

V práci chybí proklamované údaje. Autorka opakovaně tvrdí, že někde uvedla „výčet“ krásličích či estetizačních technik – nikde jej však nenajdeme a navíc ho vskutku postrádáme. Systematické uvedení těchto všech artificiálních prostředků a technik od povrchových a snadno odstranitelných po hloubkovější a obtížně odstranitelné

modifikace těla či tváře i jejich následná analýza by také odhalila míru a charakter oné rovněž spíše proklamované „vrcholné estetizace“.

Ne vždy korektně je v práci zacházeno s prameny. Takto spíše zneužity než využity byly citace z filosofky Růženy Grebeníčkové, kde jeden citát vytržen z kontextu se týká historického přínosu básníka Wedekinda, druhý vytržený citát je součástí autorčiny závěrečné reflexe jejího vlastního spisu o těle a tělesnosti.

Vracím se ještě k Mukařovského estetice. Tu musím vytknout jistou nešikovnost s jakou se práce vyrovnává s podněty Jana Mukařovského, zvláště těch, které se týkají otázek tendence k normativnosti oblasti mimoumělecké.

Naprosto nevyužit zůstal příklad, jak právě lidské tělo je v posledním nejméně půlstoletí čím dále tím více zbavováno praktické a fyzické činnosti a tak uvolňuje místo funkci estetické (následně se dá i na tomto příkladu poukázat na schopnost estetické funkce přitahovat pozornost na základě zvýšené izolovanosti jevu estetického dotčeného atd.). Je zde sice například nářezka na „dlouhé nehty“, ale hlavně zde není explicitně řečeno, že jejich estetizace je dokladem právě toho, že ruce již nemusí být běžně užívány k praktickým manuálním činnostem (často ani v domácnosti) a právě tato výchozí situace (podtrhuji, že je to výchozí fakt pro estetizaci) dovoluje to, že jsou dnes z nehtů uměle vytvářené plochy na něž se maluje a jimž se dávají umělé nástavce pro zvětšení plochy k umístění nápadnějšího specifického dekoru. Stálo totiž za to, některé konkrétní prostředky a techniky estetizace těla či tváře detailně rozebrat. Nedávno se nehty zušlechťovaly pouhým leštěním, nebo se aplikoval průhledný lak, případně odstíny růžové a červené. Je tedy už jenom na tomto příkladu patrné stupňování prostředků a míry krášlení nehtů, vzdalování se jejich přirozenému zbarvení a tvaru až k jakémusi malému abstraktnímu „obrazu“.

Vyznění onoho vrcholného bodu estetizace je značně rozpačité – viz třetí kapitola práce. Konstatována nebyla ani autonomnost celé této specifické oblasti, kde může estetik mj. reflektovat i to, že celá oblast kosmetických a kráslicích technik a norem si již kolikáté desetiletí přivlastňuje výraz Krása. Autonomnost této oblasti Krásky se však přesto neprojevuje absolutním popřením organické podstaty lidského těla. A i s koncepcemi tělesné krásy se spojuje otázka fyzického zdraví, nemocí, stáří, větší či menší obezity tedy vazba na organickou povahu lidské bytosti. „Krása“ v reklamách i v člancích a katalogích kosmetických firem (s názvem Krása) je fakticky i symbolicky spojována s rostlinnou a živočišnou říší nejčastěji pod heslem či prostřednictvím přídomku BIO, nářezkami na přírodu apod. Lze tedy říci, že platnost této autonomní vysoce estetizované oblasti péče o tělo je relativní a lze navíc konstatovat, že právě estetizační činnost a příslušná umělecká péče o tělo vede okruhem k uvědomování si a „uznávání“ organické podstaty lidské bytosti. Není to ovšem zase tak velké kouzlo, protože v postindustriálních či hyperkonzumních společnostech se vše stává oblastí spotřeby, reklamy a obchodu.

K nedostatkům práce, jež jsme tu uvedli a tedy i k překážkám, které musela autorka zdolávat a ne vždy to odpovídalo jejím silám, nutno uvést zásadní. Všem druhům estetického, tím spíše onomu sociálně tak významnému estetickému mimouměleckému, je záslužné věnovat kvalifikovanou pozornost. Práce je určitým pokusem o tematizaci estetického zvolené oblasti a nelze upřít i vhodnost rozvržení celé problematiky v předložené práci a zmocňovat se živého estetického je vždy obtížné, chybí mnohdy potřebné pojmy, definice, adekvátní literatura. Magisterskou práci Ivany Sucháčové proto navrhuji připustit k obhajobě a doufám, že ji dokáže obhájit na dobrou.

